

Trihinelozes aktualitāte sabiedrības veselības un bioloģijas nozares skatījumā

*Ludmila Zinčenko¹, Muza Kirjušina³, Gunita Deksnē⁴,
Eduards Bakasejevs³, Aleksandra Zdankovska³, Inese Gavarāne³,
Irina Lucenko⁵, Angelika Krūmiņa²*

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Bioloģijas un mikrobioloģijas katedra, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Infektoloģijas un dermatoloģijas katedra, Latvija

³ Daugavpils Universitāte, Sistemātiskās bioloģijas institūts, Latvija

⁴ Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR", Rīga, Latvija

⁵ Slimību profilakses un kontroles centrs, Rīga, Latvija

Ievads. *Trichinellidae* dzimtas apaļtārpi izraisa cilvēku saslimšanu ar trihinelozi. Biohelmintoze ir izplatīta pasaulē un visās dabas klimatiskajās zonās. Pasaulē ir reģistrētas divpadsmit *Trichinella* sugas. Eiropā ir sastopamas *T. spiralis*, *T. britovi*, *T. nativa* un *T. pseudospiralis*. Cilvēku uzņēmība pret *T. spiralis*, *T. nativa*, *T. britovi*, *T. pseudospiralis*, *T. murrelli*, *T. Nelsoni* un *Trichinella* T6 ir augsta. Patogenitāte cilvēkam ir dažāda – *T. britovi* un *Trichinella* T6 izraisītie cilvēku nāves gadījumi nav reģistrēti. *T. spiralis* cirkulē sinantropās biocenozēs, savukārt *T. nativa* un *T. nelsoni* – dabas biocenozēs. Trihinelozei ir raksturīgi dabiskie perēkļi, kuros iesaistīti savvaļas dzīvnieki – meža cūkas, grauzēji u. c., kā arī sinantropie (antropogēnie) perēkļi, kuros iesaistīti mājdzīvnieki – cūkas un žurkas. Invāzijas avots cilvēkam ir ar trihinelām invadēti mājas un savvaļas dzīvnieki, un invadēšanās mehānisms ir alimentārais.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Tika analizēta trihinelozes epidemioloģiskā situācija Latvijas teritorijā, kā arī invadētie paraugi bioloģijas nozares pētījuma grantu ietvaros. Kopumā laikposmā no 1992. līdz 2011. gadam 16 548 dzīvnieku muskuļaudi testēti uz trihinelozes ierosinātāja klātbūtni, izmantojot standartmetodi, ko nosaka Eiropas Komisijas Regula Nr. 2075/2005. No *Trichinella* spp. kāpuriem tika izdalīta DNS, un sugu noteikšanai izmantota multipleksa PĶR metode (pieci praimeru pāri ESV, ITS1 un ITS2 reģionos), kuras produkti vizualizēti, izmantojot elektroforēzi. Pēc bioprodukta garuma tika noteikta konkrētā parazīta suga.

Rezultāti un secinājumi. Cilvēku saslimšana ar trihinelozi dažādos pasaules reģionos ir atšķirīga, jo tās izplatība sakrīt ar dzīvnieku trihinelozes areālu un ir atkarīga arī no indivīdu uztura tradīcijām.

Latvijā dzīvniekiem ir konstatētas trīs sugas – *T. britovi* (visaugstākā invāzijas ekstensitāte), *T. nativa* un *T. spiralis*. Sastopamas arī jauktās invāzijas *T. britovi* / *T. nativa*.

Latvijā no 1992. līdz 2011. gadam lielākais saslimšanas gadījumu skaits ar trihinelozi reģistrēts 2000. gadā (91 gadījums). Savukārt 2007. un 2008. gadā reģistrēts mazākais gadījumu skaits – 4 gadījumi katrā gadā. 2011. gadā konstatēts saslimšanas gadījumu skaita straujš pieaugums – kopumā reģistrēti 52 slimnieki.

Periodā no 1992. līdz 2011. gadam apmēram 64% gadījumu, veicot epidemioloģisko izmeklēšanu, atklāti trihinelozes uzliesmojumi. Noskaidroto infekcijas pārnēsāšanas faktoru vidū norādītajā laikposmā prevalē cūkas gaļa, tomēr meža cūkas vai cita medījuma gaļa bija invāzijas cēlonis apmēram ceturtajai daļai saslimušo.

Pēdējo piecu gadu laikā (2007.–2011.) 42,3% gadījumu invāzija saistīta ar cūkas gaļas lietošanu uzturā, 26,9% – ar medījumu gaļu, bet 30,8% gadījumu invāzijas avots netika noskaidrots. Ar trihinelozi biežāk slimo pieaugušie cilvēki, sevišķi vecumā no 30 līdz 59 gadiem.

Laikposmā no 2002. līdz 2011. gadam lielākais saslimšanas gadījumu skaits reģistrēts Rīgas reģionā, bet augstākā saslimstība – Latgales un Kurzemes reģionā. Bioloģijas un medicīnas nozaru pētnieku zinātniskās uzmanības centrā ir nediagnosticēto invadēto produktu gadījumu skaita pieaugums, kas tuvākajā nākotnē var radīt nopietnus draudus sabiedrības veselībai kopumā.